

חליות

הגדרה **שם כללי לכל החלת דין על הפין.**

בערך זה נדון בכלל דיני החליות. לגבי כל חלות - קניינים, קידושין, נדר, לשמה ועוד - ע"ע. לגבי החילוק בין חליות מכח האדם לחליות מכח המעשה והנפק"מ ביניהן ע"ע חליות מכח האדם וחליות מכח המעשה.

בדיני קניינים, קידושין, גירושין, הפקר, הקדש, איסורים, מצוות ועוד.

לדוגמא, במכירה - הקניין חל על החפץ, בשחיטה - ההיתר חל על הבהמה.

מקור וטעם **מקור** - המושג "חלות" לא נזכר בגמרא ובראשונים, אלא רק בראשי הישיבות.

רגע החלות **כל דין חל ע"י מעשה מסויים**, כגון: קניין - ע"י מעשה הגבהה, שחרור עבד - ע"י נתינת שטר השחרור, מומר - ע"י חילול שבת (וכמו כן כל דבר בעולם נעשה ע"י פעולה (המידות לחקר ההלכה א-א). לדוגמא, אור נעשה ע"י הדלקת הנר). ונחלקו לגבי כל המעשים מתי בדיוק נעשית התוצאה - ברגע הפעולה ממש או רגע לאחריה, למשל לגבי קניין - האם חל ברגע ההגבהה או רגע לאחריה. וארבע דעות בעניין זה:

(א) התוצאה נעשית מייד ברגע הפעולה (מפענח צפונות י-א בשם הרמב"ם במילות ההיגיון: אור השמש בא באותו הרגע של השמש).

(ב) רגע אחרי הפעולה (ירושלמי יומא ג-ו).

(ג) מעשים גשמיים נעשים לאחר הפעולה, ומעשים רוחניים באותו הרגע (מפענח צפונות י-ב-ה).

(ד) מעשה חיובי נעשה רגע אחרי, אך שלילת מעשה נעשית באותו הרגע (כגון גיטו וידו באין כאחת, שגם לפני שחרורו יש לו יד, אלא שרשות רבו מעכבת, וצריך רק לשלול את הרשות הזו) (המידות לחקר ההלכה א-ה ואבני נזר אר"ח כב-ט).

והנפק"מ ממחלוקת זו יהיו בכל המקרים שבהם אנו דנים על רגע המעשה עצמו האם כבר חל הדין או שעדיין לא:

(א) גיטו וידו באין כאחת - שמועיל ומשתחרר, מוכח שהתוצאה - השחרור - נעשית מייד ברגע הפעולה - קבלת הגט, שאל"כ אין לו בכלל יד לקבל את גיטו. והמחלקים בין גשמיות לרוחניות יבארו שזהו מעשה רוחני, וכן המחלקים בין חיוב לשלילה יסבירו שזוהי שלילה, שצריך רק לשלול את רשות רבו¹. ויש מי שכתב שדין גיטו וידו הוא גזירת הכתוב² (אור גדול נג ד"ה ועוד נראה, ומעין זה כתב אבן האזל (גירושין ו-יב ד"ה ונראה דהנה) שדין גיטו וידו הוא חידוש).

(ב) מעשה שהעושהו פוסל את עצמו - כגון: עדים שחתמו על שטר שיש בו ריבית ועברו בכך על לאו "לא תשימון עליו נשך" ונפסלו לעדות - איך השטר כשר, השוחט בשבת ונעשה בכך מומר - כיצד השחיטה הזו כשרה, עדים בקידושין כאשר חכמי המקום אסרו בחרם את מי שיהיה עד בקידושין - האם הקידושין הללו כשרים. ובכל המקרים הללו הספק הוא האם הפסול חל כבר ברגע המעשה ולכן המעשה לא יועיל, או שהפסול חל רק לאחר המעשה וא"כ המעשה עצמו עדיין כשר (קצוה"ח נב-א).

¹ כדלעיל ד"ה כל דין, אות ד.

² ע"ע באין כאחת.